

Prisvärt vallfoder med fler skördar

Fler vallskördar är en viktig väg för en högre halt protein och energi i fodret. Tre och fyra skördar avkastar lika mycket men det bättre näringsvärdet vid fler skördar betalar den ökade skördekostnaden.

När vallskörden tidigareläggs för att höja fodrets protein- och energinnehåll hamnar man ofta i ett vallskördesystem med fyra eller kanske till och med fem skördar. Ett kortare intervall mellan skördarna innebär vallskördearbete mest hela sommaren. Är det värt det?

Samma avkastning

Som en tumregel kan man räkna med att få samma ts-avkastning med fyra som med tre skördar. En ökad skördeintensitet är inte synonymt med större ts-avkastning. Tas en sen skörd tar man av förstaskörden året därpå. Därför kan det vara svårt att enkelt jämföra avkastningsnivå med fyra eller fem skördar med tre. I försökssammanhang löser man det

genom att lägga sista skörden på samma datum. När man i den egna verkligheten följer upp sitt resultat bör man följa upp avkastningen från flera år om det ska bli rättvisande.

I nya svenska försök minskade avkastningen med dryga 10 procent när man tog fyra istället för tre skördar. Men kvävegivan var lika hög i båda skördesystemen (200 kg/ha) vilket kan ha missgynnat avkastningsnivån vid fyra skördar. För att nå samma energiavkastning behöver fyrskördesystemet mer kväve. En extra tilldelning på 50 kilo kväve per hektar till fyrskördesystemet anses teoretiskt ge samma energiskörd i alla systemen. I tyska försök var det årsmånen som avgjorde avkastningsnivån. Det varierade alltså från år till år om avkastningen blev högst med tre, fyra eller fem skördar.

Fodervärdet betalar sig

I de svenska försöken ökade medelproteinhalten med två procent (20 g/kg ts) i fyrskördesystemet jämfört med tre skördar. En procent av höjningen av med-

elproteinhalten (10 g/kg ts) kan härledas från de tre första skördarna och en procent från sistaskörden, se tabellen. Energiinnehållet ökade motsvarande med i snitt cirka 0,6 megajoule per kilo ts.

Vinsten med fler skördar är alltså ett bättre fodervärde. Priset för detta är en ökad skördekostnad. Hur stor den kostnaden är beror förstås på många omständigheter. En beräkning med exakthackskörd ger 8 öre per kilo ts i merkostnad för foder från fyrskördesystemet. För den som lejer skörden baserat på något annat än timmar såsom kronor per bal eller per hektar blir merkostnaden lägre. Värdet av vinsten syns på sista raden i foderstatsberäkningen. Men en enkel skattning av proteinvärde som 8 öre per procent visar att en ökning av proteinavkastningen med två procent räknar hem kalkylen.

Förstaskörden viktigast

En tidig förstaskörd är jätteviktigt för ett bra fodervärde. Det går inte att kompensera för i resten av skördarna. Samma förstaskördsdatum men fler återväxtskör-

TEXT: EMMA HJELM, HIR MALMÖHUS
 OCH LINDA AF GEIJERSSTAM, HS KALMAR
 emma.hjelm@hushallningsallskapet.se
 linda.af.geijersstam@hushallningsallskapet.se

Odla mer protein och energi

Råproteinhalt (g/ kg ts)		Skörd				
		1	2	3	4	Medel
Vallår 1	Fyrskördesystem	127	137	155	186	151
	Treskördesystem	119	124	155		133
Vallår 2	Fyrskördesystem	149	164	149	188	163
	Treskördesystem	134	149	143		142
Energi (MJ/kg ts)		Skörd				
		1	2	3	4	Medel
Vallår 1	Fyrskördesystem	10,9	10,3	10,2	10,7	10,5
	Treskördesystem	10,4	9,8	9		9,7
Vallår 2	Fyrskördesystem	11,4	10,9	11	11,1	11,1
	Treskördesystem	11	10,4	10,8		10,7

Råproteinhalten och energihalten ökade båda med fyra skördar jämfört med tre. Råproteinhalten ökade i snitt med 20 g/kg ts (2 %) och energiinnehållet med 0,6 MJ/kg ts i nya svenska försök.

SLUTSATSER

- Tre eller fyra skördar avkastar lika bra
- Bättre näringsvärde betalar större skörde-kostnader
- Vitklöver, engelskt rajgräs, rajsvingel eller hundäxing passar i en fyrskördeblandning

dar gav visserligen upp till 0,8 procent mer protein i snitt, i danska försök. Men genom att också ta förstaskörden tidigare ökade istället proteinhalten med hela 2-3 procent. Bäst var ett tätare intervall i de första skördarna och längre senare. Samma mönster blev det för smältbarhet.

Rajgräs och hundäxing klarar allt

Fler skördar gynnar vissa arter och missgynnar andra. Hundäxing har till exempel visat sig i stort sett vara opåverkad av antalet skördar när två till fem skördar prövats. Engelskt rajgräs och ängsgröe gynnas av 4-5 skördar men kan bli tillbakatryckta och nästan obefintliga vid två skördar. I pågående svenska försök jämförs blandningar med ängsvingel, rörsvingelhybrid och rajsvingel men inga skillnader syns här mellan tre eller fyra skördar.

Timotej anses klara fler skördar sämre än exempelvis ängsvingel. Men då man undersökt timotejsorter har konkurrensstarka sorter såsom Switch och Grindstad visat sig klara treskördesystemet utan problem. I de pågående försöken hävdar

sig timotej nästan lika bra vid fyra skördar som vid tre i förstaårsvallen men ser ut att konkurrera sämre i andraårsvallen. Man kan tänka sig en "utmattningseffekt". Att timotej inte klarar tre skördar är troligen en myt. Men det är riskabelt att bygga en blandning för fyrskördesystem på timotej.

Även rödklöver gynnas av ljus

Vitklöver gynnas av många skördar, men även rödklövern gynnas av ljus ner i beståndet. I treskördesystemet sjönk baljväxtandelen till mindre än hälften andra vallåret med tre skördar medan systemet med fyra skördar behöll samma baljväxtandel. Tidigare har man sagt att rödklöver passar bäst i tvåskördesystem, men dagens rödklöversorter har visat sig klara flera skördar. Däremot får man ändå räkna med att rödklövern blir kortvarig i vallen och normalt klarar den bara två vallår med god avkastning. Det är exempelvis rottröta i stjälken som tar kål på rödklövern. Och jämfört med vitklöver kan den inte "krypa iväg" med utlöpare för att komma igen. Även svåretablerade

örter såsom pimpernell, svartkämpar och cikoria kan etablera sig bättre när skördeintensiteten ökar.

Påfrestningen av flerskördesystemet gör att en del av de sådda arterna försvinner. Då kommer ogräsen in. Risken är stor att exempelvis mängden maskros ökar vid 4-5 skördar.

Andra vägar till värdet

Arbetsmässigt har flerskördesystemet nackdelar. Sommaren blir en enda lång skördeperiod. Men det finns andra tänkbara vägar som inte behöver innebära fler skördar. Med en rätt designad blandning kan man få kvalitetseffekten av fler skördar utan att verkligen skörda fler gånger. Tyska forskare har visat att man kan fördröja förstaskörden genom att använda sena sorter av engelskt rajgräs. Då kunde man skörda fyra istället för fem gånger och ändå få samma foderkvalitet. Däremot gav treskördesystemet i det här fallet för dålig kvalitet. ■